

บทที่ 4

อภิปรายผล

ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการศึกษาไปบ้างแล้วควบคู่กับการรายงานผลในบทที่ 3 ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความชัดเจนขณะรายงานผล ในบทนี้จึงเป็นเพียงการอภิปรายผลในภาพรวมเพิ่มเติม ซึ่งได้แยกออกเป็น 3 หัวข้อหลัก ดังนี้

- (1) อภิปรายผลการจัดทำแบบประเมิน (Checklist) ศักยภาพและความเสี่ยง
- (2) อภิปรายผลการประเมินศักยภาพและความเสี่ยง
- (3) อภิปรายผลการเสนอแนะแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบสงขลา(คุชูด)

4.1 อภิปรายผลการจัดทำแบบประเมินศักยภาพและความเสี่ยง

การจัดทำแบบประเมินศักยภาพและความเสี่ยง มีขั้นตอนสำคัญ คือ ขั้นตอนของการกำหนด “ตัวชี้วัด” และ “น้ำหนักคะแนน” หรือ “ค่าถ่วงน้ำหนัก” ของแต่ละตัวชี้วัดที่เหมาะสม นอกจากนี้ สำหรับแต่ละตัวชี้วัด ก็จะมีการกำหนดค่า “ความสำคัญ” และมีการให้ “คะแนน” โดยอาศัยเกณฑ์ที่เหมาะสม ผลการประเมินที่ได้ จะออกมาในรูปแบบคะแนนร้อยละ ซึ่งจะใช้เป็นเกณฑ์ในการเปรียบเทียบระดับคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว

จากขั้นตอนดังกล่าว ผู้วิจัยได้พยายามใช้เทคนิคและวิธีการต่างๆ เพื่อกำหนด ตัวชี้วัด และ น้ำหนักคะแนน ให้มีความถูกต้องแม่นยำ ลดความเป็นอัตนัย (Subjectivity) ให้มากที่สุด เพื่อให้เป็นที่ยอมรับได้สำหรับการดำเนินงานนั้นๆ เช่นการระดมสมองร่วมกันระหว่างผู้วิจัย และ นักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง ในการวิเคราะห์ วิจัย และกำหนด ตัวชี้วัด และ น้ำหนักคะแนน มีการใช้ข้อมูลและกระบวนการอื่นๆ มาสนับสนุน เช่น การสำรวจความคิดเห็นกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว การประชุม กลุ่มย่อยร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) เพื่อช่วยในการกำหนด ตัวชี้วัด และ น้ำหนักคะแนน มีความถูกต้องและน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ เมื่อได้องค์ประกอบของแบบประเมินที่ครบถ้วน ผู้วิจัยได้นำแบบประเมินไปใช้ทดสอบในแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ลุ่มน้ำฯ หลายแหล่ง เพื่อปรับปรุงแบบประเมินให้มีความสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพมากขึ้น จึงนำมาใช้ประเมินในแหล่งท่องเที่ยวของพื้นที่เขตห้ามล่าฯ

แม้ว่าแบบประเมินที่พัฒนาขึ้น มิได้ครอบคลุมรายละเอียดของทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งหมด (Comprehensive) แต่สามารถพูดได้ว่าครอบคลุมมิติและตัวแปรต่างๆ มากพอที่จะใช้ประเมินศักยภาพและความเสี่ยงของทรัพยากรท่องเที่ยวในกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มากพอสำหรับการนำผลการประเมิน “ศักยภาพ” และ “ความเสี่ยง” ไปใช้ในการวางแผนและหากพิจารณาในระดับ “กลุ่มตัวชี้วัด” ก็จะเห็นว่าครอบคลุมทุกองค์ประกอบของทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ประเมินทรัพยากรท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ของประเทศได้ แต่อาจต้องปรับเปลี่ยนโดยเพิ่มหรือลดองค์ประกอบย่อยบ้าง ซึ่งอาจดำเนินการโดยอาศัยกระบวนการที่ใช้ในงานวิจัยนี้ อันได้แก่การใช้ความเห็นผู้เชี่ยวชาญ ร่วมกับแบบสอบถามการประชุมระดมสมองผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการประชุมกลุ่มย่อย

4.2 อภิปรายผลการประเมินศักยภาพและความเสี่ยงของพื้นที่เขตห้ามล่าฯ

แบบประเมินศักยภาพ ประกอบด้วยตัวชี้วัด 6 กลุ่ม 26 ตัวชี้วัด แบบประเมินความเสี่ยง ประกอบด้วย 3 กลุ่ม 15 ตัวชี้วัด และกำหนดให้แต่ละกลุ่มมีน้ำหนักคะแนนแตกต่างกัน ซึ่งจากผลการประเมินในแต่ละองค์ประกอบของศักยภาพและความเสี่ยง ดังภาพประกอบ 17-18 โดยจากภาพ กำหนดให้วงกลมด้านนอก หมายถึง น้ำหนักคะแนนเต็มในแต่ละกลุ่มตัวชี้วัด และวงกลมด้านใน หมายถึง ผลคะแนนจากการประเมินในแต่ละตัวชี้วัด มีรายละเอียดดังนี้

4.2.1 อภิปรายผลการประเมินศักยภาพ (ภาพประกอบ 17)

การประเมินศักยภาพของเขตห้ามล่าฯ สามารถประเมินองค์ประกอบของตัวชี้วัดด้านศักยภาพได้ 6 กลุ่ม 23 ตัวชี้วัด จากทั้งหมด 26 ตัวชี้วัด โดยมีผลคะแนนจากการประเมินและการตีความค่าคะแนน ดังนี้

กลุ่มที่ 1 สิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว (Tourists' attraction)

จากการประเมินศักยภาพของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยพิจารณาองค์ประกอบด้านสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว พบว่า เขตห้ามล่าฯ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในพื้นที่อนุรักษ์ มีทัศนียภาพที่สวยงาม เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของนกน้ำหลายชนิด ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้ธรรมชาติวิทยา และพฤติกรรมของนกน้ำได้ในระยะใกล้ โดยใช้อุปกรณ์ช่วย (กล้องดูนก)

เพื่อไม่ให้รบกวนถิ่นที่อยู่อาศัย หรือ พุทธิกรรมในฤดูกาลผสมพันธุ์ และ การทำรัง วางไข่ ในส่วน
ของพืชพรรณธรรมชาติ พบว่ายังคงมีความอุดมสมบูรณ์ และมีความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืช
ของระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำ แต่มีรูปแบบของการดำรงชีพไม่ซับซ้อนมากนัก ซึ่งจากการประเมิน
องค์ประกอบของศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว พบว่า เขต
ห้ามล่าฯ มีคะแนน 16.83 จาก 25 คะแนน หรือประมาณ 67.3% จัดว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีระดับ
คุณภาพขององค์ประกอบด้านสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว สูง⁶

กลุ่มที่ 2 คุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว (Values & Importance)

จากการประเมินศักยภาพของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยพิจารณาองค์
ประกอบด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว พบว่า เขตห้ามล่าฯ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มี
คุณค่าและความสำคัญทางธรรมชาติและทางด้านระบบนิเวศ เนื่องจาก เป็นแหล่งรวมความหลาก
หลายทางชีวภาพ เป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ และเอื้อประโยชน์ต่อ
การดำรงชีวิตของชุมชนท้องถิ่นมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ซึ่งจากการประเมินองค์ประกอบของศักย
ภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว พบว่า เขต
ห้ามล่าฯ มีคะแนนเต็มศักยภาพ คือ เท่ากับ 20 คะแนน หรือเท่ากับ 100% จัดว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยว
ที่มีระดับคุณภาพขององค์ประกอบด้านคุณค่าและความสำคัญ สูง

กลุ่มที่ 3 การบริหารจัดการ (Management)

จากการประเมินศักยภาพของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยพิจารณาองค์
ประกอบด้านการบริหารจัดการ พบว่า เขตห้ามล่าฯ มีการบริหารจัดการตามประเภทของพื้นที่
อนุรักษ์ มีการควบคุมการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ตาม พ.ร.บ. สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535
มาตรา 42 ในด้านการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก มีการออกแบบให้กลมกลืนกับสภาพธรรมชาติ
แต่ไม่เพียงพอที่จะรองรับนักท่องเที่ยว เนื่องจากข้อจำกัด ด้านงบประมาณ นอกจากนั้นเขตห้ามล่าฯ
ควรมีการเฝ้าระวัง และกำหนดมาตรการในการดูแลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจากผลการประเมินองค์
ประกอบของศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านการบริหารจัดการ พบว่า เขต

⁶ เกณฑ์ระดับศักยภาพของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ $\geq 60\%$ = ระดับศักยภาพสูง ; 40-59% = ระดับ
ศักยภาพปานกลาง ; $< 40\%$ = ระดับศักยภาพต่ำ ดูหัวข้อ 3.3.1

ห้ามล่าฯ มีคะแนน 13.67 จาก 20 คะแนน หรือประมาณ 68.4% จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีระดับคุณภาพขององค์ประกอบด้านการบริหารจัดการ สูง

กลุ่มที่ 4 การส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Promotion)

จากการประเมินศักยภาพของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยพิจารณาองค์ประกอบด้านการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า การท่องเที่ยวในพื้นที่เขตห้ามล่าฯ สามารถส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ให้กับนักท่องเที่ยวได้ดี แต่ขาดการจัดทำระบบสื่อความหมายที่มีความน่าสนใจ เช่น ขาดแผ่นพับ/สิ่งพิมพ์ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว และกิจกรรมนันทนาการด้านการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย และน่าสนใจ ซึ่งจำเป็นจะต้องเร่งปรับปรุง แก้ไข เพื่อพัฒนาให้เขตห้ามล่าฯ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีคุณภาพ และสามารถรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวได้มากขึ้น ซึ่งจากผลการประเมินองค์ประกอบของศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า เขตห้ามล่าฯ มีคะแนน 10.80 จาก 15 คะแนน หรือประมาณ 72% จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีระดับคุณภาพขององค์ประกอบด้านการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สูง

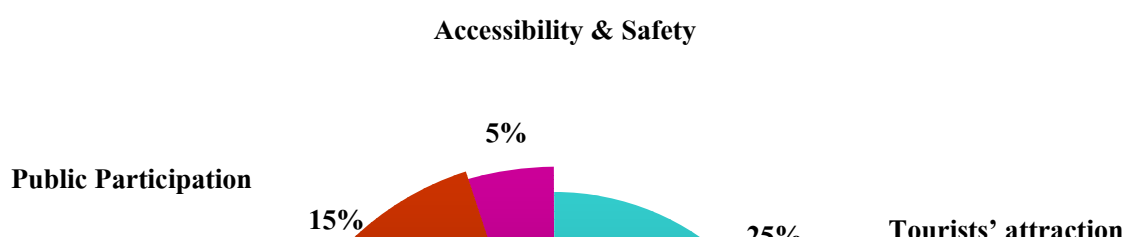
กลุ่มที่ 5 การมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรอื่นๆ (Public Participation)

จากการประเมินศักยภาพของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยพิจารณาองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรอื่นๆ พบว่า ชุมชนในพื้นที่ ต. คุชูด มีบทบาทในการเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยว อย่างต่อเนื่อง เช่น กลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรในพื้นที่ลุ่มน้ำ ฯ กลุ่มการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว ซึ่งในปัจจุบันได้มีการขยายผล ในลักษณะเครือข่ายความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่น มีการศึกษาดูงาน เพื่อนำมาพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยว เช่น รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น เป็นต้น ซึ่งจากผลการประเมินองค์ประกอบของศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรอื่นๆ พบว่า เขต ห้ามล่าฯ มีคะแนน 11.25 จาก 15 คะแนน หรือประมาณ 75% จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีระดับคุณภาพขององค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน สูง

กลุ่มที่ 6 การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและความปลอดภัย (Accessibility & Safety)

จากการประเมินศักยภาพของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยพิจารณาองค์ประกอบด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและความปลอดภัย พบว่า เขตห้ามล่าฯ มีเส้นทางคมนาคมในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสะดวกและมีความปลอดภัยสูง ซึ่งจากผลการประเมินองค์ประกอบของศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและความปลอดภัย พบว่า เขตห้ามล่าฯ มีคะแนน 3.67 จาก 5 คะแนนหรือประมาณ 73.4% จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีระดับคุณภาพขององค์ประกอบด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และความปลอดภัย สูง

ภาพประกอบ 17 แสดงคะแนนของแต่ละกลุ่มตัวชี้วัด ด้านศักยภาพ เปรียบเทียบกับคะแนนสูงสุดของแต่ละกลุ่ม พบว่าในเชิงเปรียบเทียบ กลุ่มตัวชี้วัด ด้านศักยภาพ มีคะแนนเรียงตามลำดับดังนี้ : กลุ่มที่ 2 คุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว → กลุ่มที่ 5 การมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรอื่นๆ → กลุ่มที่ 6 การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและความปลอดภัย → กลุ่มที่ 4 การส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ → กลุ่มที่ 3 การบริหารจัดการ → กลุ่มที่ 1 สิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม ถือว่าทุกกลุ่มตัวชี้วัดได้รับคะแนนศักยภาพ สูง ตามเกณฑ์ที่กำหนด ($\geq 60\%$)

ภาพประกอบ 17 การประเมินองค์ประกอบของศักยภาพของเขตห้ามล่าฯ
ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

เมื่อพิจารณาผลรวมของคะแนนองค์ประกอบด้านศักยภาพในทุกกลุ่มตัวชี้วัด พบว่าเขตห้ามล่าฯ มีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สูง (76.22%) และเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักที่สำคัญในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

4.2.2 อภิปรายผลการประเมินความเสี่ยง (ภาพประกอบ 18)

การประเมินความเสี่ยงของพื้นที่เขตห้ามล่าฯ สามารถประเมินองค์ประกอบของตัวชี้วัดด้านความเสี่ยงได้ 3 กลุ่ม 13 ตัวชี้วัด จากทั้งหมด 15 ตัวชี้วัด โดยมีผลคะแนนจากการประเมิน และการตีความค่าคะแนน ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผลกระทบต่อระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม (Environmental impact)

จากการประเมินความเสี่ยงของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยพิจารณาองค์ประกอบด้านผลกระทบต่อระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม พบว่า ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมของพื้นที่เขตห้ามล่าฯ โดยส่วนใหญ่เกิดจาก การเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ การตื่นเงิน และทรัพยากรขาดการดูแล มากกว่า ผลกระทบที่เกิดจาก จำนวนนักท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยว นอกจากนี้มีสาเหตุอื่นๆ เช่น ขยะมูลฝอย/วัชพืชน้ำ และการปล่อยน้ำเสียของชุมชนที่อาศัยอยู่ริมทะเลสาบ ผลการประเมินองค์ประกอบของความเสี่ยงในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านผลกระทบต่อระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม พบว่า เขตห้ามล่าฯ มีคะแนน 24.20 จาก 55 คะแนน หรือ ประมาณ 44% จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีระดับคุณภาพขององค์ประกอบด้านผลกระทบต่อระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม ในระดับปานกลาง

กลุ่มที่ 2 ความเปราะบางของแหล่งท่องเที่ยว (Sensitivity)

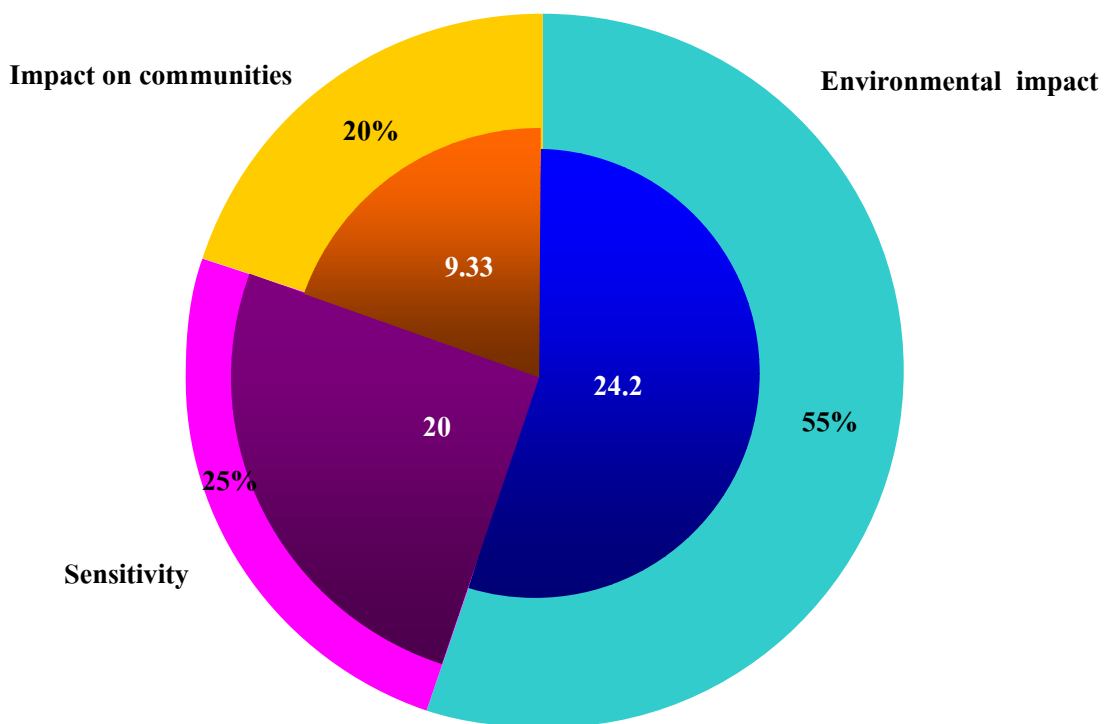
จากการประเมินความเสี่ยงของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยพิจารณาองค์ประกอบด้านความเปราะบางของแหล่งท่องเที่ยว พบว่า เขตห้ามล่าฯ มีลักษณะของระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำ มีความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาก รวมทั้งเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยแหล่งอาหาร และทำรัง วางไข่ ที่สำคัญของนกน้ำหลายชนิด จึงมีความเปราะบางและอ่อนไหวต่อการถูกรุกทำลายสูง การพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น จำเป็นจะต้องคำนึงถึงลักษณะและประเภทของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่รบกวนสภาพธรรมชาติ ไม่ก่อให้เกิดมลภาวะในด้านต่างๆ และอยู่ในขีดความสามารถที่แหล่งท่องเที่ยวจะรองรับได้ เป็นต้น ผลการประเมินองค์ประกอบของความเสี่ยงในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านความเปราะบางของแหล่งท่องเที่ยว พบว่า เขตห้ามล่าฯ มีคะแนน 20 จาก 25 คะแนน หรือประมาณ 80% จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีระดับคุณภาพขององค์ประกอบด้านความเปราะบางของแหล่งท่องเที่ยว สูง

กลุ่มที่ 3 ผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่น (Impact on communities)

จากการประเมินความเสี่ยงของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยพิจารณาองค์ประกอบด้านผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่น พบว่า ชุมชนท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เขตห้ามล่าฯ และบริเวณริมทะเลสาบ ยังคงมีวิถีชีวิตดั้งเดิมที่พึ่งพิงธรรมชาติ ซึ่งการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นน่าจะส่งผลกระทบต่อชุมชนในด้านการสร้างรายได้ ส่งเสริมอาชีพ และพัฒนาคุณภาพชีวิต และอาจเป็นเครื่องมือสำคัญในการอนุรักษ์วัฒนธรรม และวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนท้องถิ่นให้คงอยู่ ผลการประเมินองค์ประกอบของความเสี่ยงในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่น พบว่าเขตห้ามล่าฯ มีคะแนน 9.33 จาก 20 คะแนนหรือประมาณ 46.7% จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีระดับคุณภาพขององค์ประกอบด้านผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่น ในระดับปานกลาง

ภาพประกอบ 18 แสดงคะแนนของแต่ละกลุ่มตัวชี้วัด ด้านความเสี่ยง เปรียบเทียบกับคะแนนสูงสุดของแต่ละกลุ่ม พบว่าในเชิงเปรียบเทียบ กลุ่มตัวชี้วัด ด้านความเสี่ยง มีคะแนนเรียงตามลำดับดังนี้ : กลุ่มที่ 2 ความเปราะบางของแหล่งท่องเที่ยว → กลุ่มที่ 3 ผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่น → กลุ่มที่ 1 ผลกระทบต่อระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม โดยกลุ่มตัวชี้วัดที่ 2 ได้รับคะแนนความเสี่ยง สูง ตามเกณฑ์ที่กำหนด ($\geq 60\%$) ขณะที่กลุ่มตัวชี้วัดที่ 1 และ 3 ได้รับคะแนนความเสี่ยง ปานกลาง ตามเกณฑ์ที่กำหนด (40 - 60%)

ภาพประกอบ 18 การประเมินองค์ประกอบของความเสี่ยงของเขตห้ามล่าฯ
ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

เมื่อพิจารณาผลรวมของคะแนนองค์ประกอบด้านความเสี่ยงในทุกกลุ่มตัวชี้วัด พบว่าเขตห้ามล่าฯ มีความเสี่ยงในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในระดับปานกลาง (53.53 %) ซึ่งจำเป็นต้องมีการกำหนดมาตรการในการเฝ้าระวังและลดผลกระทบ และกำหนดแนวทางการฟื้นฟูอนุรักษ์ทรัพยากรควบคู่ไปด้วย

จากผลการประเมินศักยภาพและความเสี่ยงพบว่าเขตห้ามล่าฯ จัดอยู่ในกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง (76.22%) และความเสี่ยงปานกลาง (53.53%) ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญที่ควรอนุรักษ์มาก แต่ก็มีความเสี่ยงในการถูกทำลายมากเช่นกัน ซึ่งแหล่งธรรมชาติที่ได้รับการประเมินให้อยู่ในกลุ่มนี้ หน่วยงานที่รับผิดชอบทั้งจากส่วนกลางและท้องถิ่นจำเป็นต้องมีการดำเนิน ด้านการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และจัดการบริหารอย่างมีระบบ เพื่อไม่ให้เกิดการทำลายแหล่งธรรมชาตินั้น ทั้งจากธรรมชาติและมนุษย์ ขณะเดียวกันก็ต้องพิจารณาหามาตรการในการป้องกันการทำลายในลักษณะต่างๆ ด้วย ดังนั้นเพื่อให้สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการคำนึงถึงความเสื่อมโทรมที่อาจจะเกิดขึ้น

4.3 อภิปรายผลการเสนอแนะแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่เขตห้ามล่าฯ

ในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางการบริหารจัดการเขตห้ามล่าฯ ภายใต้กรอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หรือ การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยจะเสนอแนะแนวทางจากผลคะแนนการประเมินองค์ประกอบในแต่ละกลุ่มของตัวชี้วัดด้านศักยภาพและความเสี่ยง เช่น การกำหนดแนวทางการบริหารจัดการด้านศักยภาพ ได้เสนอแนวทาง (ทิศทาง) ในการรักษาระดับของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีศักยภาพสูง และ แนวทางในการพัฒนาองค์ประกอบของการท่องเที่ยวให้เต็มศักยภาพในทุกด้าน (ภาพประกอบ 19) และในส่วนของ การกำหนดแนวทางการบริหารจัดการด้านความเสี่ยง ได้เสนอมาตรการ ซึ่งเป็นแนวทาง (ทิศทาง) ในการลดระดับของความเสี่ยงต่อผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นกับแหล่งท่องเที่ยว (ภาพประกอบ 20) มีรายละเอียดดังนี้

4.3.1 แนวทางการบริหารจัดการองค์ประกอบด้านศักยภาพของพื้นที่เขตห้ามล่าฯ

(1) การดูแลรักษาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้คงความสวยงามและคุณค่าตามธรรมชาติ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาในพื้นที่ได้มากขึ้น เช่น

- การดูแลรักษาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คงความอุดมสมบูรณ์

- การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม และชัดเจน เช่น พื้นที่สำหรับการทำกิจกรรม การให้บริการนักท่องเที่ยว และเขตอนุรักษ์ เป็นต้น

- การปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ให้มีความสวยงามและกลมกลืนตามสภาพธรรมชาติ

- การบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพ เช่น การจัดการปัญหาขยะมูลฝอย และน้ำเสียจากแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนที่อาศัยอยู่ริมทะเลสาบ เป็นต้น

(2) การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยว

- ภาครัฐ (รวมถึงองค์กรและหน่วยงานด้านการท่องเที่ยว) ควรเล็งเห็นถึงความสำคัญ และให้การสนับสนุนงบประมาณ และบุคลากร เพื่อฟื้นฟูและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างต่อเนื่อง

- การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรด้านการท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่นให้มีความชำนาญ และมีความรู้ความสามารถ

- การพัฒนาระบบสื่อการเรียนรู้ให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน เพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ด้านคุณค่าทางธรรมชาติให้กับนักท่องเที่ยว เช่น แผ่นพับ/สิ่งพิมพ์ คู่มือศึกษาธรรมชาติ เส้นทางศึกษาธรรมชาติ นิทรรศการกลางแจ้ง ศูนย์การเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

- การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้มีความหลากหลาย น่าสนใจ มีคุณภาพ และความเหมาะสมกับลักษณะและประเภทของแหล่งท่องเที่ยว เช่น เขตห้ามล่าฯ ควรส่งเสริมกิจกรรมที่มีอยู่ให้มีคุณภาพมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น เช่น กิจกรรมการล่องเรือชมธรรมชาติและศึกษาระบบนิเวศ กิจกรรมการดูนก เทศกาลดูนกประจำปี การฝึกอบรมนักดูนกสมัครเล่น กิจกรรมการปั่นจักรยานเพื่อดูนกและชมธรรมชาติริมทะเลสาบ เป็นต้น

- การปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานสำหรับบริการนักท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐาน มีความสวยงาม และกลมกลืนกับสภาพธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว และคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว

- การสร้างความเชื่อมั่นด้านความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว ในการเดินทางมาท่องเที่ยวและทำกิจกรรมในพื้นที่

- การศึกษาแนวโน้มของการท่องเที่ยว โดยการวิเคราะห์ตลาดการท่องเที่ยว กลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมาย การสำรวจความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว และการจัดทำสถิติการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวและกลยุทธ์ในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว

(3) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

- การสร้างความตระหนักให้ชุมชนเล็งเห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ ดูแล และฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว ร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่

- การส่งเสริมให้ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องต่อการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

- การส่งเสริมให้ชุมชนเล็งเห็นถึงประโยชน์จากการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อเป็นทางเลือกในการสร้างรายได้ และพัฒนาอาชีพเสริม โดยสนับสนุนการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนในรูปแบบต่างๆ เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น และการให้บริการบ้านพักแก่นักท่องเที่ยวในรูปแบบโฮมสเตย์ (ซึ่งจะช่วยแก้ไขปัญหา การไม่มีที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวได้) เป็นต้น

- การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยว

- การพัฒนาความร่วมมือระหว่างชุมชนและองค์กร/หน่วยงานในระดับท้องถิ่น ในการส่งเสริม และสนับสนุนการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว

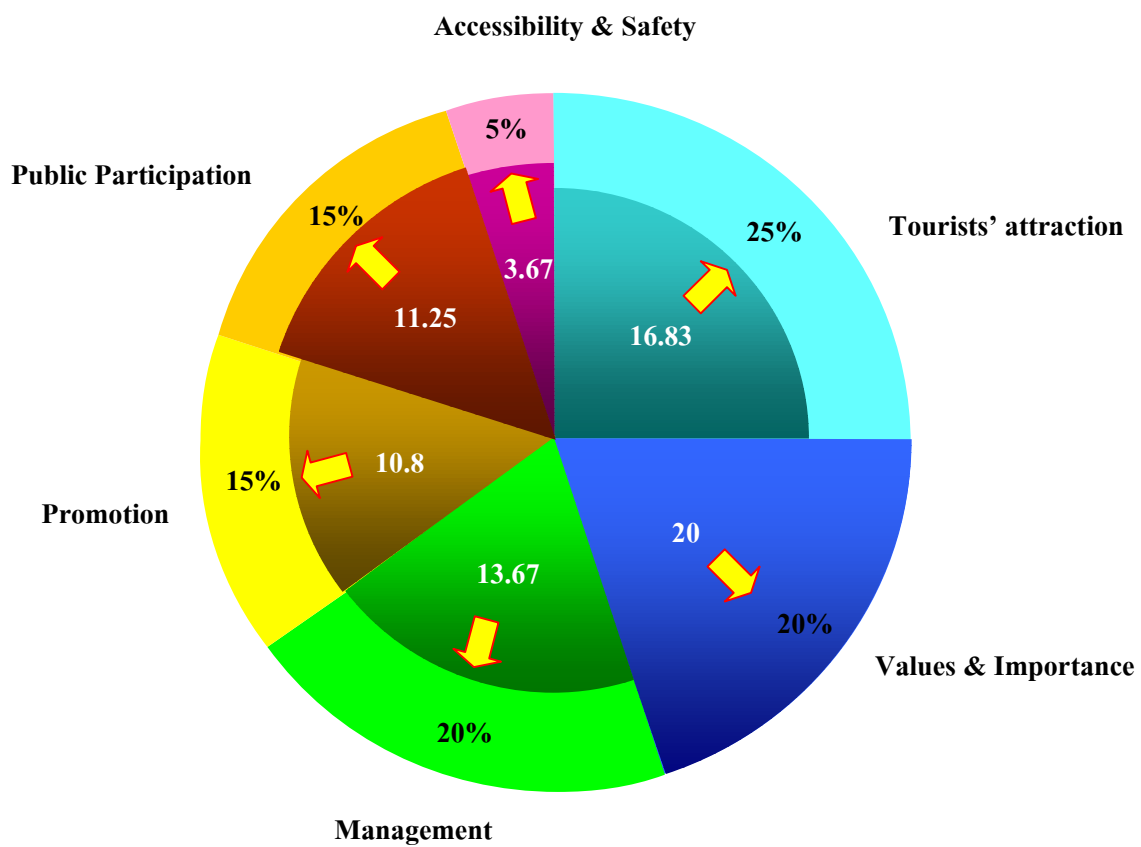
(4) การส่งเสริมด้านสื่อและการประชาสัมพันธ์

- การจัดทำระบบฐานข้อมูลด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ได้มาตรฐาน มีความทันสมัย และต่อเนื่อง

- การพัฒนาระบบสื่อและการประชาสัมพันธ์ให้สามารถเข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายได้มากขึ้น

- การส่งเสริมให้มีการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากรการท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย

- การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานในพื้นที่ ในการกำหนดกลยุทธ์ และจุดขายเพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวร่วมกัน เช่น เขตห้ามล่าฯ มีจุดขายด้านการเป็นแหล่งดูนกที่สำคัญของภาคใต้ เป็นแหล่งศึกษาวิจัยที่สำคัญ ด้านนิเวศวิทยาและวิหควิทยา และเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำ ที่มีความสำคัญในระดับนานาชาติ นอกจากนี้ควรส่งเสริมให้มีการจัดกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวเพื่อจัดทำเส้นทาง หรือโปรแกรมการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยง เขตห้ามล่าฯ กับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ในบริเวณใกล้เคียง เป็นต้น

ภาพประกอบ 19 ทิศทางในการบริหารจัดการองค์ประกอบด้านศักยภาพของเขตห้ามล่าฯ
ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

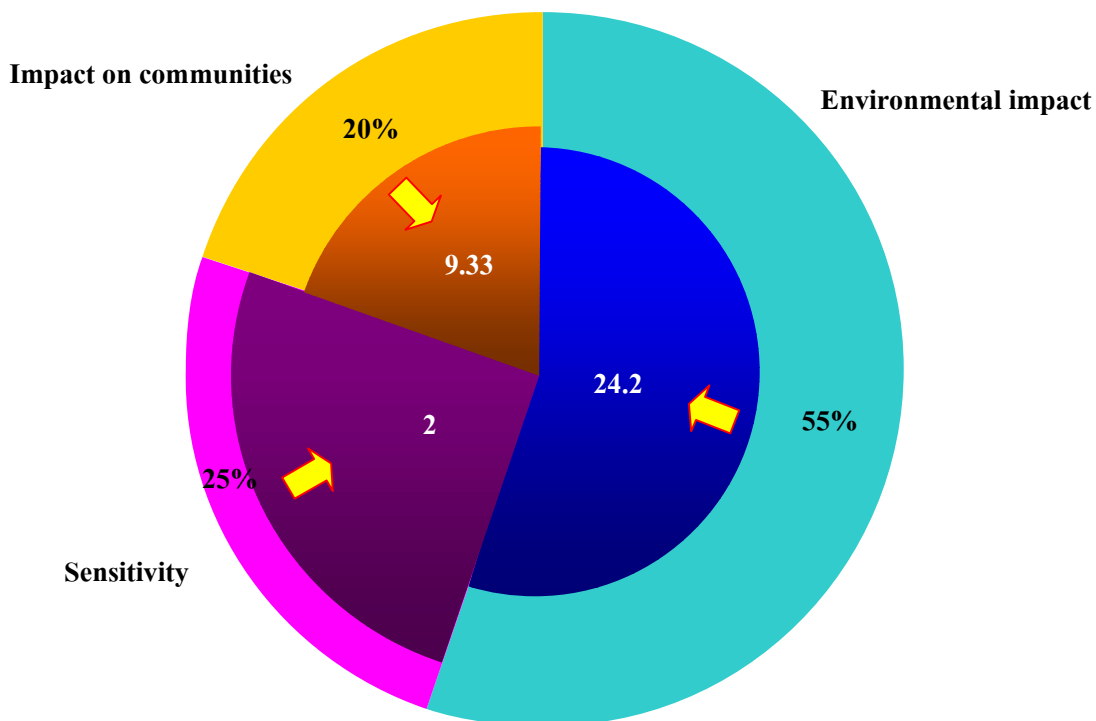
4.3.2 การกำหนดมาตรการในการลดความเสี่ยงของผลกระทบของพื้นที่เขตห้ามล่าฯ

(1) การกำหนดมาตรการลดผลกระทบต่อระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม

- การกำหนดมาตรการในการเฝ้าระวังความเสี่ยงต่อมรดกของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- การคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว เช่น การกำหนดลักษณะและประเภทของสิ่งอำนวยความสะดวก ควรให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว การควบคุมจำนวนและกิจกรรมการท่องเที่ยว ควรเป็นกิจกรรมที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบ หรือรบกวนระบบนิเวศและสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในพื้นที่น้อยที่สุด เป็นต้น
- การกำหนดเขตพื้นที่ท่องเที่ยวที่เหมาะสมในพื้นที่อนุรักษ์ หลีกเลี่ยงการท่องเที่ยวในพื้นที่อ่อนไหว ง่ายต่อการถูกกระทบ และฟื้นตัวได้ยาก โดยกำหนดให้มีเขตสำหรับการทำกิจกรรม การให้บริการนักท่องเที่ยว และเขตอนุรักษ์ เป็นต้น
- การจัดทำแนวปฏิบัติ (Code of conduct) ให้กับนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในการใช้ประโยชน์จากพื้นที่
- การรักษาระเบียบข้อบังคับของพื้นที่อนุรักษ์ อย่างเคร่งครัด เน้นให้เจ้าหน้าที่ มีการแนะนำ ดักเตือน และสร้างวินัยการท่องเที่ยวควบคู่กันไป
- การจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมในด้านต่างๆ เช่น จัดให้มีเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความสะอาด สร้างความร่วมมือกับชุมชนในการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอย และการจัดให้มีระบบบำบัดน้ำเสียในชุมชนและในพื้นที่เขตห้ามล่าฯ เป็นต้น
- การส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว ร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่

(2) มาตรการในการลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับชุมชนท้องถิ่น

- การส่งเสริมให้ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ถูกต้อง
- การส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและวิถีชีวิตดั้งเดิม ในรูปแบบของการท่องเที่ยวโดยชุมชน และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและวิถีชีวิต เป็นต้น

ภาพประกอบ 20 ทิศทางในการกำหนดมาตรการลดความเสี่ยงของผลกระทบขององค์ประกอบด้านความเสี่ยงของเขตห้ามล่าฯ ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้เสนอแนะแนวทางในการประยุกต์ใช้ผลการศึกษา และการนำไปขยายผล โดยนำวิธีการที่พัฒนาได้ไปใช้ประเมินแหล่งท่องเที่ยวอีกหลายๆ แหล่งในกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา และแสดงผลแบบกราฟฟิกโดยอาศัยระบบข้อมูลสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (GIS) ซึ่งสามารถนำไปช่วยในการวางแผนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเชิงพื้นที่ต่อไป